

YRKESGRUPPERS IDEOLOGISKA POLARISERING 1998–2018

DANIEL ENSTRÖM OCH ULRIKA ANDERSSON

Sammanfattning

Den politiska kartan i Sverige har under det senaste decenniet kommit att i allt högre utsträckning ritas om i takt med att nya konfliktlinjer fått större genomslag. Till den traditionella vänster-högerdimensionen har tillkommit ett slags kulturell konfliktdimension, som löper mellan libertära respektive traditionella värden. I denna dimension har frågor kring migration visat sig ha särskilt stor betydelse. I vårt kapitel tittar vi närmare på hur inställningen till migrationsfrågan har påverkat väljarnas subjektiva placering på vänster-högerskalan, deras sympatier för ett politiskt parti (S) samt deras generella inställning till traditionellt fördelningspolitiska sakfrågor. Vi gör det genom att jämföra förändringar inom olika yrkesgrupper, för att på så sätt klargöra huruvida migrationsfrågan har kommit att bidra till ökad polarisering i grupper som tidigare varit relativt lika sett till vänster-högerplacering, partisympati och policypreferenser. Med andra ord, har migrationsfrågan bidragit till ökad polarisering inom olika yrkesgrupper, och skiljer sig polariseringstakten mellan olika yrkesgrupper?

Det är välbelagt inom forskningen att konfliktstrukturen i många europeiska partisystem genomgår en förändringsprocess där kulturella värderingar för partival tilltar i betydelse (se t ex Oesch, 2008, 2013; Arndt, 2013). Inom denna kulturella dimension hittas bland annat frågor om identitet, globalisering, kultur samt gränsdragning av nationalstatens ansvarsområde. För svensk del har polariseringen framför allt tilltagit sedan millennieskiftet, inte minst pådriven av frågor som på olika sätt rör migration. Migrationsfrågans ökade aktualitet har varit märkbar också i de årliga SOM-undersökningarna, inte minst i samband med 2015 års flyktningkris, då andelen svenskar som bedömde integration och migration som den viktigaste samhällsfrågan ökade från 27 till 54 procent från 2014 till 2015 (Martinsson & Andersson, 2019; se även Martinsson och Weissenbilders kapitel i boken). Frågan kom att toppa agendan över viktiga samhällsproblem under 2015–2017, men tog 2018 klivet ner till plats nummer två (efter sjukvårdsfrågan).

Inställningen till migrationsfrågan har under de senaste åren visat sig ha allt större förklaringskraft i frågor som exempelvis rör förtroende för centrala samhällsinstitutioner, inte minst för medier och deras nyhetsbevakning (Andersson, 2018; Andersson & Weibull, 2018). Den har också bidragit till att rita om den politiska kartan, i synnerhet genom förändrat väljarbeteende där exempelvis den

för Socialdemokraterna traditionella kärnväljargruppen arbetare kommit att utgöra en allt större andel av Sverigedemokraternas väljare.

I det här kapitlet kommer vi att med hjälp av medborgarnas inställning till migrationsfrågan undersöka dels i vilken mån den har påverkat människors subjektiva placering på den politiska vänster-högerskalan, dels i vilken mån den har påverkat människors partipolitiska preferenser i bemärkelsen av vilket politiskt parti de uppger sig tycka bäst om, dels huruvida inställningen till migrationsfrågan har påverkat människors generella inställning till traditionellt fördelningspolitiska sakfrågor. I kapitlet utgår vi från att det är attityd till migration som påverkar ovan nämnda faktorer, snarare än att påverkas utav dem. Det skulle innebära att migrationskritiska grupper ekonomiskt till vänster skulle röra sig åt höger över tid, och omvänt för grupper som ligger till höger ekonomiskt. Om antagandet skulle falla ut i motsatt riktning, och det istället är ideologisk placering som påverkar attityder i migrationsfrågan, skulle det innebära att kärngrupper åt vänster istället blir mindre kritiska till migration över tidsperioden.

Analysen kommer att göras utifrån ett klassperspektiv, där definitionen av klass görs utefter yrkesgruppstillhörighet. Forskningen har under senare år betonat förklaringspotentialen i att skilja mellan olika yrkesgrupper genom att kategorisera dem efter arbetsuppgifternas rationalitet och uppgiftsstruktur (Oesch, 2006; Kitschelt & Rehm, 2014). Sentida forskning pekar mot att yrkesgrupper där de ekonomiska preferenserna tidigare varit predicerande för partisympati alltmer drar i olika riktningar på basis av kulturella värderingsfrågor (Oesch & Rennwald, 2018). Det väcker frågor om migrationsfrågans betydelse för ideologi, partisympati och policypreferenser har ökat olika mycket i olika yrkesgrupper. Detta gäller inte minst klassiska socialdemokratiska kärnväljargrupper inom löntagarkollektivet.

Hypotesen är att andelen migrationskritiker har ökat i snabbare takt i vissa yrkesgrupper än i andra. I analysen använder vi oss av begreppen polarisering respektive polariseringstakt. Polarisering syftar här på själva skillnaden mellan kritiker och icke-kritiker inom en yrkesgrupp ett givet år, medan polariseringstakt syftar på hur snabbt skillnaderna inom gruppen ökar (eller minskar) mellan ett visst antal år. Om exempelvis skillnader i stödet för det politiska parti som historiskt sett har haft störst mandat bland väljarna (Socialdemokraterna) ökar mellan migrationskritiker och icke-migrationskritiker i en specifik yrkesgrupp från ett år till ett annat, men inte i en annan yrkesgrupp, skulle det innebära högre polariseringstakt i den första yrkesgruppen.

Innan vi går över till analysen, kommer vi först att kortfattat beskriva de övergripande konfliktdimensionerna i svensk politik samt redogöra för den klassindelning av olika yrkesgrupper som kapitlets analyser utgår från.

Övergripande konfliktdimensioner i svensk politik

Den huvudsakliga konfliktlinjen i svensk politik har länge varit strikt fördelningspolitiskt baserad och benämns vanligen som den ekonomiska konflikt-

dimensionen. Dimensionen löper från en socialistisk ytterpunkt bestående av omfördelningsförespråkare i skalans vänstra del till en kapitalistisk ytterpunkt bestående av frimarknadsförespråkare längst till höger. I fokus för denna klassiska vänster-högerkonflikt står bland annat frågor som statens roll i ekonomin, storleken på offentlig sektor och privatiseringar av densamma. Det svenska partisystemet har ofta beskrivits som ett av de mest endimensionella i världen (Bengtsson m fl, 2013; Oscarsson & Holmberg, 2016a). Det är fortfarande den fördelningspolitiska vänster-högerdimensionen som är dominerande för att strukturera väljares politiska ställningstaganden och beteenden.

Under 2000-talet har den traditionella vänster-högerdimensionen dock successivt utmanats av nya åsiktsdimensioner, en förändring som gäller för Sverige såväl som för övriga Europa. Frågor om identitet, kultur, globalisering och migration har blivit alltmer centrala och ställts mot den fördelningspolitiska dimensionen (Kriesi, 2010; Kriesi m fl, 2006, 2008). Denna kulturella konfliktdimension handlar i grunden om att tillhöra en gemenskap och har av vissa forskare beskrivits som en socio-kulturell skiljelinje mellan integration och demarkation (Kriesi m fl, 2006; Bornschier & Kriesi, 2013). Andra har beskrivit den i termer av auktoritär – libertariansk pol med fokus på en auktoritär samhällssyn, nationalism och likriktning respektive fokus på frihet från auktoriteter och högre tolerans för alternativa kulturer och livsstilar (Flanagan & Lee, 2003). Ibland används benämningen GAL-TAN, med innebörden grön, alternativ, libertär respektive traditionell, auktoritär, nationalistisk (Hooghe m fl, 2002). Något förenklat kan denna kulturella konfliktdimension sägas sträcka sig mellan en libertär/alternativ och en traditionell/auktoritär pol.

Dimensionen är inte ny, men dess genomslagskraft har ökat betydligt under 2000-talet (Oscarsson & Holmberg, 2016a). För svensk del blev den högst påtaglig i samband med 2010 års val, då Sverigedemokraterna valdes in i riksdagen. Därtill speglar regeringsunderlaget efter valet hösten 2018 hur utvecklingen mot ett tvådimensionellt kultur-ekonomiskt partisystem orsakat förändrade förutsättningar för partisamarbeten och regeringsbildningar (se vidare Richard Svenssons kapitel i boken).

Ytterligare ett exempel på den kulturella dimensionens tilltagande betydelse är att Sverigedemokraterna och dess europeiska syskonpartier i allt högre grad kommit att konkurrera med socialdemokratiska partier om väljare i arbetarklassen (jfr Arndt, 2013). Konkurrenten från högerauktoritärt håll utgår inte från den klassiska ekonomiska konfliktdimensionen, utan bygger på migrationskritik och andra värdekulturella åsikter (jfr Rydgren, 2013; Oskarson & Demker, 2015). Analyser har visat att Sverigedemokraternas ökande andel sympatisörer i arbetargrupper kan spåras till en avpolitisering av den ekonomiska konfliktlinjen och en allt mer betydelsefull kulturell konflikt (Oskarson & Demker, 2015; jfr Bornschier & Kriesi, 2013). I Sverige har sådana förändrade partisympatier huvudsakligen inte kunnat förklaras med att socialdemokratiska väljare skulle ha glidit ifrån partiet genom förändrade åsikter. Snarare har väljarna förändrat sina prioriteringar och

orienterat sig allt mer efter den kulturella konfliktlinjen. Den betydelse som kulturella frågor har på partisympatier har således tilltagit, även om åsikternas intensitet varit förhållandevis konstanta över tid (Oskarson & Demker, 2015).

Samtidigt har en central fråga inom svensk forskning under senare år varit huruvida begreppen vänster och höger gradvis håller på att absorbera den kulturella dimensionen i svensk politik (för ytterligare diskussion i frågan, se Oscarsson 2017). En absorption av migrationsrelaterade åsikter innebär i så fall att vi hittar ett allt starkare samband mellan attityder som *inte* är kritiska till migration och ideologiska vänster-självskattningar, samtidigt som migrationskritiska attityder får ett allt tydligare samband med väljare som identifierar sig själva som ”höger”.

Det väcker frågan om det går att urskilja sådana tendenser bland respondenterna i den nationella SOM-undersökningen. Tenderar migrationskritiker att dra sig mer åt höger över tid och icke-kritiker mer åt vänster? Frågan avser både den subjektiva självplaceringen på vänster-högerskalan och benägenheten att sympatisera med ett specifikt parti. Tidigare studier har exempelvis pekat mot ett försvagat samband mellan socialdemokratiskt stöd och migrationspolitiska åsikter (Demker, 2015:386), vilket möjligen skulle kunna tolkas som att väljare i allt högre grad tenderar att förknippa Socialdemokraterna med den libertära delen av den kulturella konfliktdimensionen.

Yrkesgruppens betydelse för politiska attityder

Klass har sedan länge varit en central faktor i den forskning som bedrivits om partisynpaty och väljarbeteenden. Begrepp som arbetarklass och medelklass har varit centrala för otaliga analyser. Kring millennieskiftet väcktes dock frågan om dessa klassuppdelningar fortfarande hade samma predicerande förmåga för partival som tidigare under 1900-talet. Forskare kunde exempelvis observera hur variationen i medelklassens röstmönster i västerländska länder var nästan lika stor som variationen i ländernas totala röstberättigade befolkning (Oesch 2006), vilket föranledde frågor om huruvida klassindelningen egentligen borde utgå från andra kriterier.

Med ett förändrat samhälle föreföll den befintliga distinktionen mellan manuellt och icke-manuellt arbete inte vara den optimala för att dela in människor i olika klasser. En forskare som under senare år arbetat för att hitta en indelning som bättre förmår spegla nutidens västerländska samhälle är Daniel Oesch. I sin forskning har Oesch (2006) utgått från två kompletterande kriterier för att göra distinktioner mellan klasser. Det första kriteriet bygger på vilken typ av arbetssituation som individen försätts i på sitt arbete (*work-logics*), medan det andra grundas på hur efterfrågad dennes yrkesfärdigheter är på arbetsmarknaden (*marketable skills*).

Utgångspunkten för det första kriteriet är att arbetsuppgifternas logik (*work-logics*) eller uppgiftsstrukturer (*tasks structures*) inom olika yrken skiljer sig från varandra och resulterar i olika sätt att se på och tolka världen (Oesch, 2006; Kitschelt & Reims, 2014). Det innebär i förlängningen att individens arbetsuppgifter också

formar dennes värderingar och partisympatier. Tidigare har de engelskspråkiga termerna översatts som arbetssituation (Vestin, 2017:430). I detta kapitel använder vi den fria översättningen ”arbetsuppgift”, som bör tolkas i bredast möjliga bemärkelse. Detta utgör den vertikala skiljelinjen illustrerad i tabell 1 nedan.

Det andra begreppet, yrkesfärdighet, handlar i grunden om individens utbytbarhet på arbetsmarknaden och huruvida hen har färdigheter som kräver specialistkunskaper och högre utbildning eller inte (Oesch, 2006). Något förenklat återfinns välbetalda yrken med höga kvalifikationskrav hierarkiskt över lägre kvalificerade yrken där arbetstagaren är lättare att ersätta. Denna uppdelning utgör hierarkins horisontella skiljelinje (figur 1).

I modellen definieras olika typer av arbetsuppgifter som på olika sätt har inverkan på människors politiska attityder: mellanmännisklig, teknisk respektive organisatorisk.¹ Även om teorin inte utesluter självselektion, alltså att människor med olika typer av värderingar väljer olika yrkesinriktningar, menar Oesch (2006) att tillhörigheten till en specifik yrkesgrupp har en självständig effekt på hur människors politiska attityder påverkas.

Tabell 1 Oeschs klasschema

ARBETSUPPGIFTSTYPER			YRKESFÄRDIGHETER PÅ ARBETS- MARKNADEN
Tekniska arbetsuppgifter	Organisatoriska arbetsuppgifter	Mellanmänniskliga arbetsuppgifter	
Tekniker; <i>Ingenjörer, flygledare, informationstekniker, arkitekter, geologer</i>	Chefer och administratörer; <i>Chefer, advokater, ekonomer, revisorer, informatörer</i>	Sociokulturella tjänstemän och akademiker; <i>Lärare, läkare, journalister, sjuksköterskor, socialarbetare</i>	Högutbildade, högkvalificerade, Chefsarbeten
Produktionsarbetare; <i>Mekaniker, snickare, montörer, maskin- operatörer, jordbruks- arbetare</i>	Kontorsarbetare; <i>Sekreterare, bankbiträden, korrekturläsare, arkivarier, callcenter- anställda</i>	Service- och omsorgsarbetare; <i>Undersköterskor, barnskötare, kockar, våktare, städare, affärsbiträden, restaurangpersonal</i>	Yrkesutbildade, medel eller lågkvalificerade

Kommentar: Tabellen utgör en bearbetning av Oeschs ursprungliga klasschema.

Källa: Oesch (2006), Oesch & Rennwald (2018).

Genom att använda Oeschs klassschema kan vi identifiera sex olika yrkesgrupper med tre olika typer av arbetsuppgifter samt två kvalificeringsgrader: service- och omsorgsarbetare respektive sociokulturella tjänstemän och akademiker (mellanmänskliga arbetsuppgifter), produktionsarbetare respektive tekniker (tekniska arbetsuppgifter), samt kontorsarbetare respektive chefer och administratörer (organisatoriska arbetsuppgifter).

Mellanmänskliga arbetsuppgifter förekommer ofta i offentlig sektor, där arbetet karaktäriseras av mellanmänsklig kontakt med brukare, patienter, elever, biståndsmottagare och andra typer av möten med medborgare. Vestin (2017:430) beskriver att mellanmänskliga arbetsuppgifter i mångt och mycket rör ”det som i dagligt tal kallas ’att jobba med människor’, möjligen i en något vidare mening än den vardagliga.” Gruppen inkluderar även servicepersonal som hotell-, restaurang- och barpersonal.

Tekniska arbetsuppgifter inkluderar yrkesverksamma vars åtaganden i huvudsak består av att hantera produktionsprocesser, fysiska ting, tekniska system eller naturen, snarare än andra människor. Inom ramen för den lägre kvalificerade yrkesgruppen kan det exempelvis handla om mekaniker, snickare eller maskinoperatörer, medan det i den högkvalificerade yrkesgruppen bland annat hittas ingenjörer, geologer eller arkitekter.

Organisatoriska arbetsuppgifter förutsätter likt de mellanmänskliga en kontakt med människor. Men medan den mellanmänskliga yrkesgruppens arbete bygger på att se till att människors behov och intressen blir tillgodosedda, handlar den organisatoriska snarare om att följa order eller att få andra att göra det. De organisatoriska uppgifterna utspelar sig i högre utsträckning i ett kontorslandskap utan medborgerliga möten, och det är ofta arbetsplatser med tydliga hierarkier.

Fördelningen mellan olika yrkesgrupper har sedan industrialismens framväxt befunnit sig i ständig förändring, där vissa grupper minskat, exempelvis jordbrukare, medan nya grupper har vuxit fram och tagit allt större del av arbetssektorn i anspråk, exempelvis industriarbetare och under senare år tjänste- och servicesektorn. Under den tidsperiod som är aktuellt för det här kapitlet, 1998–2018, kan vi se att fördelningen mellan de sex grupperingarna har genomgått vissa förskjutningar (tabell 2). Exempelvis har andelen produktionsarbetare bland respondenterna i den nationella SOM-undersökningen minskat, likaså andelen servicearbetare och kontorsarbetare, samtidigt som gruppen av chefer/administratörer markant har ökat sin andel. Också andelen sociokulturella tjänstemän har ökat i andel över tid. Förändringen behöver inte nödvändigtvis ha betydelse för hur synen på migration, subjektiv vänsterhögerplacering, partisympati samt inställning i omfördelningsfrågor ser ut i enskilda grupper, men det är dock viktigt att ha den i åtanke i de kommande analyserna.

Tabell 2 *Fördelning av olika yrkesgrupper i den nationella SOM-undersökningen, 1998 och 2018 (procent)*

	1998	2018	Förändring 1998–2018
Tekniker	11	12	+1
Produktionsarbetare	24	15	-9
Chefer och administratörer	6	20	+14
Kontorsarbetare	16	9	-7
Sociokulturella tjänstemän	11	19	+8
Servicearbetare	32	25	-7
Total	100	100	

Kommentar: Klassificeringen av respektive yrkesgrupp baseras på Oesch's (2006) klasschema, presenterad i tabell 1.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1998 och 2018.

Som nämnts inledningsvis avser vi att undersöka hypotesen att migrationskritiska åsikters betydelse för exempelvis partisympatier har tilltagit i snabbare takt i vissa yrkesgrupper jämfört med andra. Vi kan alltså kalla det vi undersöker för *polariseringstakt*, till skillnad från *polarisering*. Skillnaderna som åsyftas kan givetvis beröra olika saker. I de fortsatta analyserna studeras skillnader i väljares ideologiska självskattningar, skillnader i stöd för det politiska parti som historiskt sett har haft störst mandat bland väljarna (Socialdemokraterna) samt skillnader i inställning till fördelningspolitiska sakfrågor (i kontrast till värdekulturella sakfrågor). Utifrån detta perspektiv skulle ökande skillnader mellan kritiker och icke-kritiker i en yrkesgrupp från ett år till ett annat alltså innebära högre polariseringstakt.

Det går förstås att ställa frågan varför just Socialdemokraterna har valts som referens i analysen av migrationskritikens förändrade betydelse. Vid en första anblick vore det kanske lika rimligt att utgå från Sverigedemokraterna, som kommunicerat migrationsfrågan mest, eller något annat parti. Valet baseras huvudsakligen på tre olika argument: för det första att vi kan undersöka om migrationspolitiskt grundade polariseringar inom yrkesgrupper redan hade påbörjades före att Sverigedemokraterna på allvar gjorde entré på den rikspolitiska arenan i valet 2010; för det andra att vi med hjälp av klassanalys närmare kan studera yrkesgruppers förändrade förhållande till Socialdemokraterna, inte minst bland de kroppsarbetande löntagargrupper² där partiet traditionellt har haft ett starkt väljarstöd (Therborn m fl, 1979; Kitschelt, 1999); och, för det tredje kan vi också närmare undersöka huruvida ett tilltagande fokus på frågor som inte har sin grund i fördelningspolitik påverkar ett parti vars väljare historiskt främst mobiliserats på fördelningspolitiska grunder (Lidström, 2010).

Vi ska även undersöka om migrationsattityder i yrkesgrupperna i tilltagande grad påverkar deras ekonomisk-politiska attityder. Om ett sådant samband skulle vara närvarande, så skulle migrationskritiker bli förhållandevis mer positivt inställda till ekonomisk högerpolitik, medan de som inte är migrationskritiker förbli oförändrade alternativt mindre positiva till sådan politik.³

Migrationskritiker och icke-kritiker inom olika yrkesgrupper

Tidsperioden som vi tittar närmare på sträcker sig från 1998 till 2018, med fokus på valår. I jämförelsen kommer vi att dela in de mellanmännsliga, tekniska respektive organisatoriska yrkesgrupperna i två grupper beroende på om de har en låg respektive hög kvalificeringsgrad, för att få svar på frågan om någon av grupperna har präglats av en särskilt tydlig ökning av andelen migrationskritiker och om denna förändring förefaller ha betydelse för var individerna placerar sig själva politiskt sett. Vi har avgränsat oss till samtliga respondenter som vid det givna undersökningstillfället var mellan 18 och 70 år gamla, och vars senaste yrke var ett löntagaryrke.

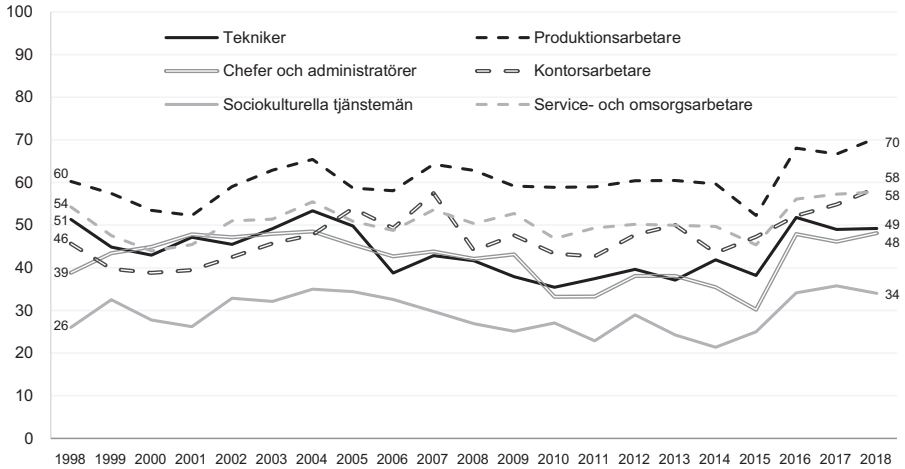
Den fråga i den nationella SOM-undersökningen som under senare år kommit att bli en allt större vattendelare inom svensk politik, är huruvida Sverige ska ta emot fler eller färre flyktingar. Frågans aktualitet har inte minst speglats i regeringsbildningen efter 2018 års val. I det här kapitlet representeras skiljelinjen på den kulturella konfliktdimensionen av frågan om huruvida det är ett bra förslag att ta emot färre flyktingar. Förutom att det är en fråga som haft hög aktualitet under vissa av SOM-institutets undersökningsår, finns det också en lång tidsserie vilken med fördel kan användas för att utskilja förändringar över tid.

Det vi är intresserade av att ta reda på är om polariseringstakten avseende den kulturella konfliktdimensionen respektive den ekonomiska konfliktdimensionen skiljer sig åt mellan olika yrkesgrupper beroende på deras migrationskritiska åsikter. Varje yrkesgrupp kommer därför att delas i två; en bestående av migrationskritiker och en bestående av icke-migrationskritiker. Dessa två kommer sedan att jämföras med varandra. För indelningen har svaren på den politiska sakfrågan '*Ta emot färre flyktingar i Sverige*' kategoriserats utifrån dem som tycker det är ett '*mycket bra*' eller '*ganska bra förslag*' (migrationskritiker) samt dem som tycker det är ett '*mycket dåligt förslag*', '*ganska dåligt förslag*' respektive eller '*varken bra eller dåligt förslag*' (icke-migrationskritiker).

En potentiell svårighet med frågan utifrån vårt syfte att mäta värdekulturella attityder är att den utgår från rådande mottagandenivåer av flyktingar, nivåer som kan variera över tid. Det finns dock skäl att anta att merparten av de svarande inte har detaljkunskaper i ämnet, utan snarare gör sin bedömning utifrån en mer generell känsla om vad de tycker om invandring respektive hur den allmänna opinionen i frågan ser ut. Som exempel kan nämnas att en ökande andel av den

svenska befolkningen blev mer restriktiv i sin syn på flyktingmottagning efter flyktingkrisen 2015, trots att det reella flyktingmottagandet från 2016 och framåt varit mycket lägre än tidigare år.⁴

Figur 1 Andel migrationskritiker inom olika yrkesgrupper, 1998–2018 (procent)

Kommentar: Frågan löd 'Vilken är din uppfattning om följande politiska förslag? Ta emot färre flyktingar i Sverige'. Svartalternativen var 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt' samt 'Mycket dåligt'. I figuren har 'Mycket bra' och 'Ganska bra' definierats som 'migrationskritiker'. Endast personer som har besvarat frågorna ingår i procentbasen.

Källa: Den nationella SOM-undersökning 1998–2018.

Som framgår av figur 1 har andelen migrationskritiker varierat från år till år i de olika grupperna. Oavsett jämförelseår har den största andelen kritiker dock funnits bland produktionsarbetare, medan den lägsta andelen funnits bland sociokulturella tjänstemän. I gruppen produktionsarbetare var andelen kritiker 60 procent 1998, att jämföra med 70 procent 2018, och bland sociokulturella tjänstemän var motsvarande andel 26 respektive 34 procent. Vid båda mätillfällena var den åsiktmässiga spännvidden mellan dessa båda yttergrupper 36 procentenheter, vilket indikerar att det i detta avseende inte har skett någon ökad polarisering under den aktuella tidsperioden.

När samtliga yrkesgrupper granskas, kan noteras att andelen migrationskritiker framför allt har ökat bland produktionsarbetare, kontorsarbetare, chefer/administratörer samt sociokulturella tjänstemän, medan tekniker och service- och omsorgsarbetare ligger på i stort sett samma nivå 2018 som 1998 (figur 1). Under ytan har det dock skett förändringar som pekar i riktning mot ökad polarisering i samtliga grupper.

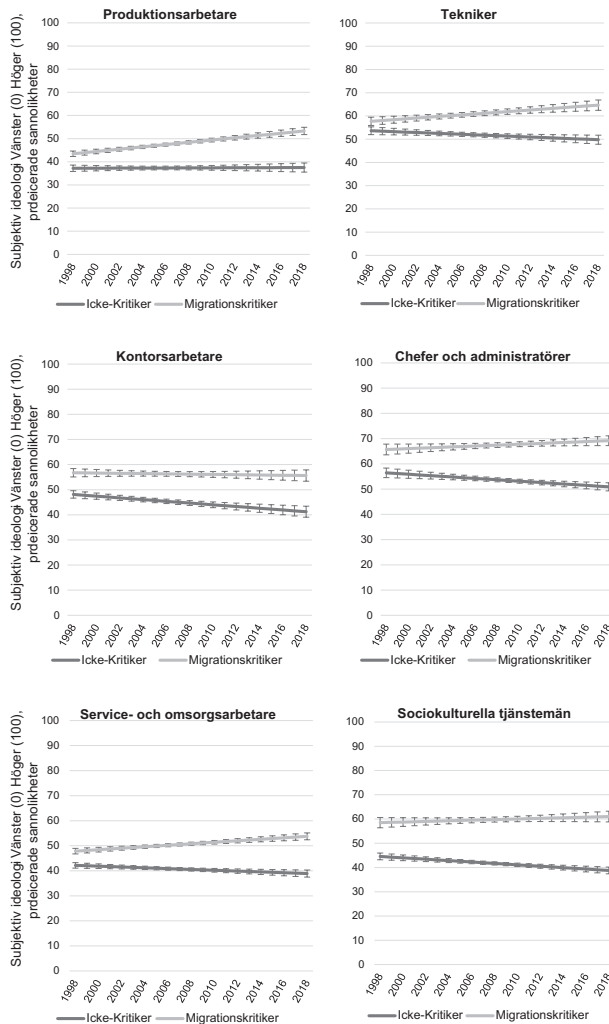
Polarisering och polariseringstakt inom olika yrkesgrupper

Som nämnts finns det forskning som pekar mot att den kulturella konfliktdimensionen håller på att smälta samman med den traditionella vänster-högerskalan (Oscarsson, 2017), vilket vi också kan se tecken på inom yrkesgrupperna i våra analyser. Migrationskritiker tenderar att bli allt mindre benägna att beskriva sig själva som vänster (figur 2) samtidigt som de också i allt lägre utsträckning sympatiserar med Socialdemokraterna (figur 3). Detta sker samtidigt som icke-migrationskritiker antingen förblir oförändrade eller långsamt utvecklas i motsatt riktning.

Polariseringen i vänster-högerideologi har skett inom samtliga yrkesgrupper under perioden 1998–2018 (figur 3). Migrationskritiska yrkesgrupper har gått relativt mer till höger i förhållande till sina icke-kritiska motsvarigheter som gått relativt mer till vänster. I produktionsarbetargruppen, den yrkesgrupp som låg längst åt vänster i början av tidsperioden, har migrationskritikerna både vuxit i procentuell storlek (figur 1) och blivit mer höger (figur 2). Detta stödjer vårt antagande att det är migrationskritik som påverkar subjektiv ideologi mer än det motsatta förhållandet. I sådant fall bör antalet icke-kritiker i yrkesgrupperna som var längre till vänster i början av perioden ha blivit relativt sett fler än i grupperna längre till höger.

Möjligen vore det rimligt att förvänta sig en större polarisering i de grupper som kan tänkas vara mest påverkade av olika situationer på arbetsplatsen som är kopplade till migrationsfrågan. Exempelvis skulle produktions- respektive service- och omsorgsarbetare kunna påverkas av ökad konkurrens på arbetsmarknaden inom yrken som innefattar lägre kvalificerade arbetsuppgifter, medan sociokulturella akademiker skulle kunna påverkas av möten med migranter på arbetsplatsen, i egenskap av att tillhöra yrken såsom lärare och socialarbetare. Så är dock inte fallet bland respondenterna i den nationella SOM-undersökningen. Alla yrkesgrupper karakteriseras av en signifikant polarisering när det gäller subjektiv vänster-högerplacering. I gruppen kontorsarbetare är polariseringen dock något lägre och endast signifikant på 95-procentsnivån (figur 2 samt Appendix, tabell ii). Detta går emot förväntningen att de yrkesgrupper som potentiellt är mer påverkade av migrationspolitiken skulle präglas av en högre polariseringstakt. Att samtliga yrkesgrupper karakteriseras av en migrationspolitiskt pådriven ideologisk polarisering är dock ett beaktansvärt fynd i sig.

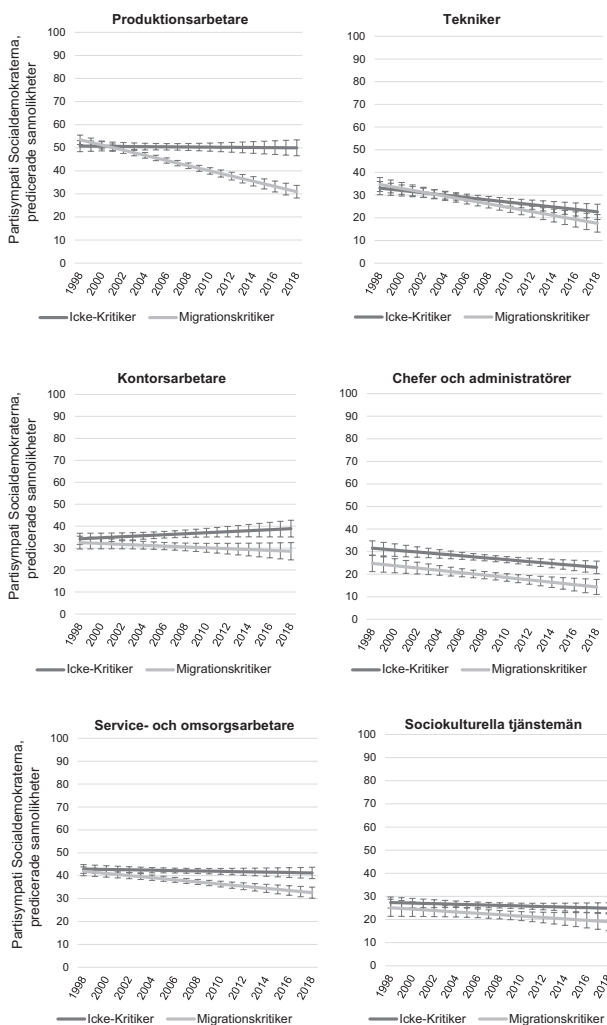
Figur 2 Förändring i subjektiv vänster-högerplacering bland migrationskritiker och icke-kritiker i olika yrkesgrupper, 1998–2018 (predicerad sannolikhet, 0=Vänster 100=Höger)

Kommentar: För subjektiv vänster-högerideologi löd frågan 'Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?'. Svarsskalan hade fem alternativ. I regressionen motsvarar 0 = 'Klart till vänster', 25 = 'Något till vänster', 50 = 'Varken till vänster eller till höger', 75 = 'Något till höger', 100 = 'Klart till höger'. Figuren är baserad på predicerade sannolikheter utifrån den OLS-regression som redovisas i appendix, tabell i. Figuren är baserad på predicerade sannolikheter utifrån den OLS-regression som redovisas i appendix, tabell i. Undersökningsår har behandlats som en kontinuerlig variabel. Endast personer som har besvarat frågorna ingår i modellen.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1998–2018.

Figur 3 Förändring av andel Socialdemokratiska sympatisörer bland migrationskritiker och icke-kritiker i olika yrkesgrupper, 1998–2018 (predicerad sannolikhet)

Kommentar: För partisypati löd frågan 'Vilket parti tycker du bäst om idag?'. Svarsalternativet 'Socialdemokraterna' motsvarar värdet 100, medan övriga partier motsvarar värdet 0. Figuren är baserad på predicerade sannolikheter utifrån den OLS-regression som redovisas i appendix, tabell i. Undersökningsår har behandlats som en kontinuerlig variabel. Endast personer som har besvarat frågorna ingår i modellen.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1998–2018.

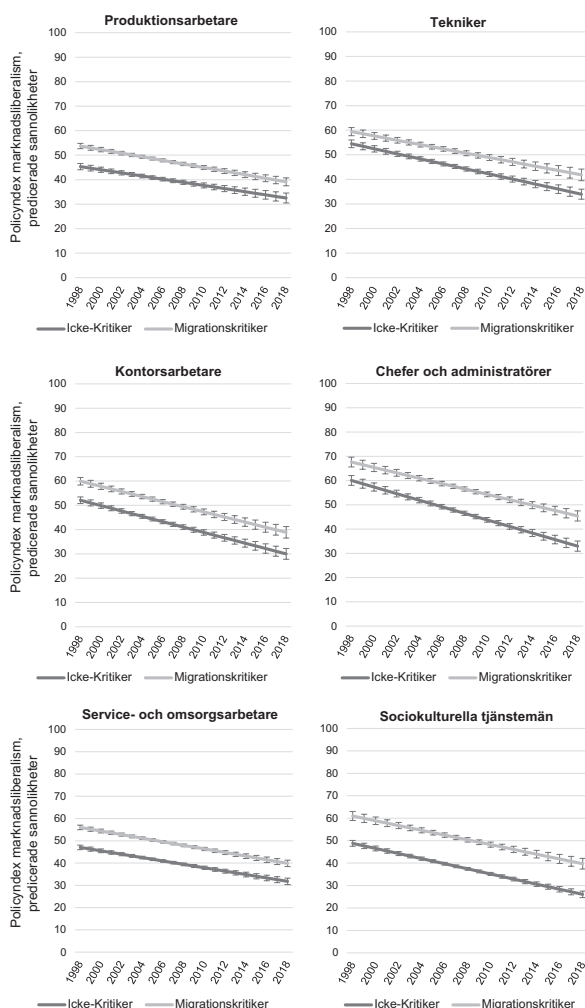
Tidigare forskning har antytt att krympande sympatier för Socialdemokraterna i arbetargrupper har drivits på av en generellt försvagad ekonomiskpolitisk konfliktsituation i samhället (Oskarson & Demker, 2015). Baserat på en sådan utgångspunkt vore det förväntat att samtliga av de grupper som kan beskrivas som lägre kvalificerade löntagare skulle ha gått i riktning mot ett minskat stöd för det parti som sedan länge varit det dominerande i dessa grupper, Socialdemokraterna.

Detta bekräftas i figur 3, där det mest framträdande exemplet är gruppen migrationskritiska produktionsarbetare, där sannolikheten att sympatisera med Socialdemokraterna minskat med omkring två femtedelar. För samtliga lägre kvalificerade yrkesgrupper finns en statistiskt signifikant polarisering över tidsperioden, medan ingen av de högre kvalificerade yrkesgrupperna har en utveckling där migrationskritiker och icke-kritiker inom gruppen skiljer sig signifikant från varandra. Resultatet bekräftar att lägre kvalificerade yrkesgruppers socialdemokratiska partisympatier har polariserats mer på basis av migrationsfrågan än de högre kvalificerade grupperna. Utgångspunkten år 1998 är dock i de flesta fall från en högre nivå av sympati i de lågkvalificerade grupperna, vilket innebär att en lika stor polarisering uttryckt i procent ger ett större utslag bland dessa än i de högre kvalificerade grupperna.

När ordet polarisering nämns nedan åsyftas huruvida migrationskritiker blir allt mer benägna att ställa sig positiva till högerförknippad ekonomisk policy⁵ i jämförelse med icke-migrationskritiker. En sådan förändring kan anses rimlig på basis av polariseringen inom ideologisk självskattning som redovisades i figur 2. Här håller vi dock en motsatt förväntan, att någon ekonomipolitisk polarisering inte skett inom yrkesgrupperna. Detta då vi förväntar oss att det är den tilltagande kulturella konfliktdimensionen som driver på polariseringen inom subjektiv ideologi snarare än fördelningspolitiska attityder.

Denna förväntan bekräftas i figur 4. Ingen signifikant polarisering kan återfinnas bland yrkesgrupperna. Samtliga yrkesgrupper, både bland migrationskritiker och icke-kritiker, har dock en starkt signifikant utveckling åt att bli mer negativt inställda åt marknadsliberal policy. Referensgruppen, icke-kritiska produktionsarbetare, är den med svagast negativ utveckling, men även där minskar sannolikheten att stödja högerpolitiska förslag med 0,64 punkter per år (se appendix, tabell i). Gruppen med kraftigast negativ utveckling är icke-kritiska chefer och administratörer, som ser nästintill en halvering (!) i sannolikheten att stödja förslagsindexet över hela tidsperioden, en negativ förändring på 1,35 punkter per år. Den mest anmärkningsvärda utvecklingen bland migrationskritiker återfinns i samma yrkesgrupp, med en negativ förändring på 1,11 punkter per år. Utvecklingen bland samtliga högkvalificerade löntagargrupper samt kontorsarbetare är alla signifikant mer negativa än referensgruppen icke-kritiska produktionsarbetare (se appendix, tabell i).

Figur 4 Förändring i inställning till marknadsliberala fördelningspolitiska förslag bland migrationskritiker och icke-kritiker i olika yrkesgrupper, 1998–2018 (index, predicerad sannolikhet)

Kommentar: Indexet är konstruerat efter ett antal förslag av marknadsliberal karaktär som årligen ställts i den nationella SOM-undersökningen. Förslagen löd 'Sänka skatterna', 'Minska den offentliga sektorn', 'Bedriva mer av sjukvården i privat regi' och 'Satsa mer på friskolor'. Svarsskalan hade fem alternativ. I regressionen motsvarar 0 = 'Mycket dåligt förslag', 25 = 'Ganska dåligt förslag', 50 = 'Varken bra eller dåligt förslag', 75 = 'Ganska bra förslag', och 100 = 'Mycket bra förslag'. Samtliga frågor finns med i samtliga års undersökningar sedan 1998, utom förslaget 'Satsa mer på friskolor' som saknas år 2018. Sedan 2012 återfinns indexfrågorna i olika frågeformulär. Figuren är baserad på predicerade sannolikheter utifrån den OLS-regression som redovisas i appendix, tabell 1. Undersökningsår har behandlats som en kontinuerlig variabel. Endast personer som har besvarat frågorna ingår i modellen.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1998–2018.

Sammanfattning

Bilden av att väljarkollektivet de senaste åren tagit en högersväng framträder också i de årliga SOM-undersökningarna, där människor i allt högre utsträckning placerat sig själva till höger på den politiska kartan. Denna utveckling hör delvis samman med migrationspolitiska uppfattningar i olika yrkesgrupper. Migrationskritiker inom samtliga yrkesgrupper drar förhållandevis mer åt höger när de skattar sig själva ideologiskt, i jämförelse med sina icke-kritiska yrkesgruppsgelikar, som drar förhållandevis mer åt vänster. Alla grupper har sett en relativt stor polarisering, men ingen yrkesgrupp står ut i det att den skulle ha polariserats snabbare än resten.

När det gäller partisympati för Socialdemokraterna ser den klassiska socialdemokratiska väljargruppen produktionsarbetare den mest dramatiska polariseringstakten, där icke-kritiker inte har förändrats signifikant i sannolikhet för socialdemokratisk partisympati, samtidigt som migrationskritikers sannolikhetsgrad att sympatisera nästan har halverats. Även service- och omsorgsarbetare samt kontorsarbetare har en högre polariseringstakt än övriga grupper. Förväntningarna är därmed bekräftade, då samtliga av de tre yrkesgrupperna som ser en signifikant polariseringstakt är lägre kvalificerade, medan en signifikant utveckling inte kan urskiljas i de högre kvalificerade yrkesgrupperna. Socialdemokraterna får allt svårare i att motivera migrationskritiker i lägre kvalificerade yrkesgrupperna att sympatisera med partiet. År 1998 fanns knappt några skillnader mellan migrationskritiker och icke-kritiker inom dessa yrkesgrupper. År 2018 är stödet för partiet minst sagt migrationspolitiskt polariserat. Detta samtidigt som andelen kritiker ökat i alla yrkesgrupper.

Alla grupper har blivit signifikant mer negativa till högerekonomisk policy sedan 1998. Utvecklingen åt detta håll är dock som svagast bland produktionsarbetare samt service- och omsorgsarbetare. Mest negativ är lite förvånande utvecklingen inom den högkvalificerade gruppen chefer- och administratörer, gruppen som var mest positivt inställd till högerekonomisk policy i början av perioden. Det verkar som att de grupper som ursprungligen varit mest positiva också varit de som har ändrat sig mest i sina uppfattningar.

Vi har i kapitlet kunnat bekräfta vår utgångspunkt om att samtliga yrkesgrupper sett en migrationspolitiskt grundad polarisering under perioden 1998–2018, åtminstone när det gäller självskattad vänster-högerplacering och sannolikhet att rösta på Socialdemokraterna. Samtidigt har alla grupper också blivit mindre positiva till marknadsekonomisk högerpolicy. Vi konstaterar därför att den observerade högervinden inte är någon högervind i ekonomisk bemärkelse. Tvärtom är en av de starkaste slutsatserna i det här kapitlet att svenska löntagare blir allt mer negativt inställda till högerekonomisk politik. Högervindarna kan snarare anas vara värderingskulturella vindar, i kapitlet illustrerat av migrationskritik.

Vi kan också konstatera att klassanalys fortfarande har god förklaringspotential i att förklara skillnader mellan väljargrupper; både när det gäller att jämföra konstanta värden under givna undersökningsår och när det gäller att jämföra grupperns utveckling över tid.

APPENDIX

Tabell i *Migrationskritiker och icke-kritiker inom olika yrkesgrupper (OLS-regression)*

		Subjektiv ideologi (vänster 0, höger 100)	Partisypati SAP 0-100	Index marknads- liberal policy 0-100
Arbetslogik	Migrationsattityd			
Produktionsarbetare	Icke-Kritiker	(bas)	(bas)	(bas)
	Migrationskritiker	6.27 ***	2.73	8.40 ***
Service-/omsorgsarbetare	Icke-Kritiker	4.96 ***	-7.79 ***	1.70 *
	Migrationskritiker	10.64 ***	-8.79 ***	10.68 ***
Kontorsarbetare	Icke-Kritiker	10.91 ***	-16.47 ***	6.77 ***
	Migrationskritiker	19.55 ***	-18.20 ***	14.59 ***
Sociokulturella tjänstemän	Icke-Kritiker	7.38 ***	-23.36 ***	3.47 ***
	Migrationskritiker	21.30 ***	-25.62 ***	15.66 ***
Tekniker	Icke-Kritiker	16.44 ***	-17.62 ***	9.15 ***
	Migrationskritiker	20.49 ***	-16.03 ***	14.10 ***
Chefer/administratörer	Icke-Kritiker	19.25 ***	-19.18 ***	14.72 ***
	Migrationskritiker	28.51 ***	-25.90 ***	22.30 ***
	Yrkesgrupp och migrationsattityd × År			
Produktionsarbetare	Icke-Kritiker	0.02	-0.04	-0.64 ***
	Migrationskritiker	0.48 ***	-1.09 ***	-0.09
Service-/omsorgsarbetare	Icke-Kritiker	-0.18	-0.05	-0.12
	Migrationskritiker	0.28 **	-0.43 **	-0.17
Kontorsarbetare	Icke-Kritiker	-0.36 **	0.27	-0.46 ***
	Migrationskritiker	-0.07	-0.16	-0.41 ***
Sociokulturella tjänstemän	Icke-Kritiker	-0.31 **	-0.09	-0.50 ***
	Migrationskritiker	0.11	-0.26	-0.42 ***
Tekniker	Icke-Kritiker	-0.21	-0.49 *	-0.38 ***
	Migrationskritiker	0.33 **	-0.82 ***	-0.24 *
Chefer/administratörer	Icke-Kritiker	-0.29 **	-0.39 *	-0.71 ***
	Migrationskritiker	0.16	-0.48 *	-0.47 ***
	Konstant	37.20 ***	50.72 ***	45.33 ***
	Antal observationer	62 253	58 849	54 600
	r2	0.10	0.05	0.10

Kommentar: Resultaten i tabellen ligger till grund för figurerna 2, 3 och 4 i kapitlet. Samtliga beroende variabler löper mellan värdena 0 och 100. I samtliga analyser har undersökningsår behandlats som en kontinuerlig variabel. För subjektiv vänster-högerideologi löd frågan 'Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerekala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?'. Svarsskalan hade fem alternativ. I regressionen motsvarar 0 = 'Klart till höger', 25 = 'Något till höger', 50 = 'Varken till vänster eller till höger', 75 = 'Något till vänster', 100 = 'Klart till vänster'. För partisypati löd frågan 'Vilket parti tycker du bäst om idag?'. Svarsalternativet 'Socialdemokraterna' motsvarar värdet 100, medan övriga partier motsvarar värdet 0. Policyindexet är konstruerat efter ett antal förslag av marknads-

liberal karaktär som årligen ställts i den nationella SOM-undersökningen. Förslagen löd 'Sänka skatterna', 'Minska den offentliga sektorn', 'Bedriva mer av sjukvården i privat regi' och 'Satsa mer på friskolor'. Svarsskalan hade fem alternativ. I regressionen motsvarar 0 = 'Mycket dåligt förslag', 25 = 'Ganska dåligt förslag', 50 = 'Varken bra eller dåligt förslag', 75 = 'Ganska bra förslag', och 100 = 'Mycket bra förslag'. Samtliga frågor finns med i samtliga års undersökningar sedan 1998, utom förslaget 'Satsa mer på friskolor' som saknas år 2018. Sedan 2012 återfinns indexfrågorna i olika frågeformulär. Antalet observationer baseras på samtliga respondenter mellan 18 och 70 inom yrkesgrupperna som besvarat frågorna. Signifikanta effekter redovisas efter p-värden: ***<.001; **<.01. *<.05.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1998–2018.

Tabell ii Polariseringstakt mellan migrationskritiker och icke-kritiker inom olika yrkesgrupper, 1998–2018 (OLS-regression)

	Subjektiv ideologi (vänster 0, höger 100)	Partisympati SAP 0-100	Index marknadsliberal policy 0-100
Klass			
Produktionsarbetare	0,48 ***	1,09 ***	-0,09
Service- och omsorgsarbetare	0,46 ***	0,38 **	-0,05
Kontorsarbetare	0,29 *	0,43 *	0,05
Sociokulturella tjänstemän	0,42 ***	0,17	0,08
Tekniker	0,54 ***	0,33	0,14
Chefer och administratörer	0,45 ***	0,09	0,24
Antal observationer	62 253	58 849	54 600
r ²	0,10	0,05	0,10

Kommentar: Mättet är uträknat genom att med OLS-regression jämföra utvecklingsriktningen mellan migrationskritiker och icke-kritiker per år i varje grupp, när undersökningsår behandlas som en kontinuerlig variabel. Tabellen visar hur mycket skillnaderna ökar per undersökningsår. En intuitiv beskrivning är att det är ett uttryck för "gapets" vinkel i figurerna 2, 3 och 4. Om värdet i en cell är ett, innebär det att den givna gruppens "gap" mellan migrationskritiker och icke-kritiker vidgas med en procentenhet per år. Sett över hela tidsperioden skulle en sådan förändring innebära att gapet mellan grupperna har vuxit med 21 procentenheter på skalan. Positiva högre värden indikerar således en snabbare polariseringstakt. Negativa värden indikerar en minskande polariseringstakt. Samtliga beroende variabler löper mellan värdena 0 och 100. För subjektiv vänster-högerideologi löd frågan 'Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-höggerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?'. Svarsskalan hade fem alternativ. I regressionen motsvarar 0 = 'Klart till vänster', 25 = 'Något till vänster', 50 = 'Varken till vänster eller till höger', 75 = 'Något till höger', 100 = 'Klart till höger'. För partisympati löd frågan 'Vilket parti tycker du bäst om idag?'. Svartalernativet 'Socialdemokraterna' motsvarar värdet 100, medan övriga partier motsvarar värdet 0. Policyindexet är konstruerat efter ett antal förslag av marknadsliberal karaktär som årligen ställts i den nationella SOM-undersökningen. Förslagen löd 'Sänka skatterna', 'Minska den offentliga sektorn', 'Bedriva mer av sjukvården i privat regi' och 'Satsa mer på friskolor'. Svartalernativerna var 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag' och 'Mycket dåligt förslag'. Samtliga frågor finns med i alla årliga undersökningar sedan 1998, utom förslaget 'Satsa mer på friskolor' som saknas år 2018. Signifikanta effekter redovisas efter p-värden: ***<.001; **<.01. *<.05.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1998–2018.

Noter

- ¹ Arbetslogikerna innefattar också gruppen ”oberoende”, vilken utgörs av företagare (Oesch, 2006:269). Företagargruppen består av en högtbildad/högkvalificerad grupp av företagare med minst 10 anställda samt högkvalificerade konsulter och en yrkesutbildad/låg- eller medelkvalificerad grupp av småföretagare med högst nio anställda samt låg- och medelkvalificerade egenföretagare. I våra analyser har vi dock valt att endast fokusera på grupper som är att betrakta som löntagare, varför företagargruppen har uteslutits ur analyserna.
- ² Vilka i det här kapitlet främst ryms inom grupperna produktionsarbetare samt service- och omsorgsarbetare.
- ³ De vänsterpolitiska förslag som finns att tillgå har inte ställts kontinuerligt under hela perioden, och ingår därför inte analysen. Skälet till avsaknaden av vänsterpolitiska förslag i indexet är således praktiska, och inte teoretiska. Samtliga fördelningspolitiska förslag som ställts mellan 1998 och 2018 ingår i analysen, med undantag av förslaget ’*Bedriva mer sjukvård i privat regi*’ som ställdes mellan 1998 och 2017.
- ⁴ Som exempel kan nämnas att antalet asylsökande låg på närmare 55 000 individer år 2013 och på drygt 80 000 individer år 2014, för att under 2015 öka till drygt 160 000. Under 2016 och 2017 minskade antalet till strax under 30 000, för att år 2018 ligga på en nivå om cirka 21 000 asylsökande (Migrationsverket, 2019).
- ⁵ Det fördelningspolitiska policyindexet består av frågor där respondenten har fått ta ställning till marknadsliberala politiska förslag. Förslagen som ingår i indexet löd ’*Sänka skatterna*’, ’*Minska den offentliga sektorn*’, ’*Bedriva mer av sjukvården i privat regi*’ och ’*Satsa mer på friskolor*’. Svartalternativen var ’*Mycket bra förslag*’, ’*Ganska bra förslag*’, ’*Varken bra eller dåligt förslag*’, ’*Ganska dåligt förslag*’ och ’*Mycket dåligt förslag*’.

Referenser

- Andersson, Ulrika (2018). Polariserat förtroende för nyhetsrapporteringen om brottslighet och invandring. I Lars Truedson (red) *Fejk, filter, faktaresistens och fula troll*. Stockholm: Institutet för mediastudier.
- Andersson, Ulrika & Weibull, Lennart (2018). Polariserat medieförtroende. I Ulrika Andersson, Anders Carlander, Elina Lindgren & Maria Oskarson (red) *Sprickor i fasaden*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Arndt, Christoph (2013). *The electoral consequences of third way welfare state reforms*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

- Bengtsson, Mattias, Berglund, Thomas & Oskarson, Maria (2013). Class and ideological orientations revisited: an exploration of class-based mechanisms. *The British Journal of Sociology* 64 (4), 691–716.
- Bornschieer, Simon & Kriesi, Hanspeter (2012). The Populist Right, the Working Class, and the Changing Face of Class Politics. I Jens Rydgren (red) *Class Politics and the Radical Right*. Abingdon: Routledge.
- Demker, Marie (2015). Mobiliserings kring migration förändrar det svenska partistystemet. I Annika Bergström, Bengt Johansson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red) *Fragment*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Hooghe, Lisbet, Gary Marks & Carole J Wilson (2002). Does Left/Right Structure Party Positions on European Integration. *Comparative Political Studies* 35(8), 965–989.
- Kitschelt, Herbert (1999). European social democracy between political economy and electoral competition. I Herbert Kitschelt, Peter Lange, Gary Marks & John D. Stephens (red) *Continuity and change in contemporary capitalism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kitschelt, Herbert & Rehm, Philipp (2014). Occupations as a site of political preference formation. *Comparative Political Studies* 47(12), 1670–1706.
- Kriesi, Hanspeter (2010). Restructuration of Partisan Politics and the Emergence of a New Cleavage Based on Values. *West European Politics* 33(3), 673–685.
- Kriesi, Hanspeter, Grande, Edgar, Lachat, Romain, Dolezal, Martin, Bornschieer, Simon & Frey, Timotheos (2006). Globalization and the transformation of the national political space: Six European countries compared. *European journal of political research* 45(6), 921–956.
- Kriesi, Hanspeter, Grande, Edgar, Lachat, R., Dolezal, M., Bornschieer, S. and Frey, T. (2008), *West European Politics in the Age of Globalization* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Lidström, Anders (2018). *Socialdemokraternas tillbakagång 1973–2014. Strukturella förklaringar och regionala variationer*. Umeå: Statsvetenskapliga institutionen vid Umeå universitet.
- Martinsson, Johan & Andersson, Ulrika (2019). *Svenska Trender*. SOM-rapport 2019:1. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Migrationsverket (2019). Asylsökande till Sverige under 2000–2018. <https://www.migrationsverket.se/download/18.4a5a58d51602d141cf41003/1547203713050/Asyls%C3%B6kande%20till%20Sverige%202000-2018.pdf> [Besökt 2019-05-16]
- Oesch, Daniel (2006). *Redrawing the Class Map*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Oesch, Daniel (2008). Explaining workers' support for right-wing populist parties in Western Europe: Evidence from Austria, Belgium, France, Norway and Switzerland. *International Political Science Review* 29(3), 349–373.
- Oesch, Daniel (2013). *Occupational change in Europe: how technology and education transform the job structure*. Oxford: Oxford University Press.

- Oesch, Daniel & Rennwald, Line (2018). Electoral competition in Europe's new tripolar political space: Class voting for the left, centre-right and radical right. *European journal of political research* 57(4), 783–807.
- Oscarsson, Henrik (2017). Det svenska partisystemet i förändring. I Ulrika Andersson, Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red) *Larmar och gör sig till*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Oscarsson, Henrik & Sören Holmberg (2016a). Issue Voting Structured by Left-Right Ideology. I Jon Pierre (red) *The Oxford Handbook of Swedish Politics*. London: Oxford university press.
- Oscarsson, Henrik & Sören Holmberg (2016b). *Svenska väljare*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Oskarson, Maria & Demker, Marie (2015). Room for Realignment: The Working-Class Sympathy for Sweden Democrats. *Government And Opposition* 50(4), 629--651.
- Rydgren, Jens (2012, red). *Class politics and the radical right*. Abingdon: Routledge.
- Therborn, Göran, Kjellberg, Anders, Marklund, Staffan & Öhlund, Ulf (1979). *Sverige före och efter socialdemokratien: en översikt*. Lund: Lunds universitet.
- Vestin, Erik (2017). Utbildningsinriktning, partival och politiska attityder över generationerna. I Ulrika Andersson, Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red) *Larmar och gör sig till*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.